

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота

магістра
(освітній ступінь)

на тему **«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка II курсу
групи ПО-2м(з)
спеціальності 013 «Початкова освіта»
Кормош Марія Євженівна
Керівник: Чекан

Мукачєво – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	11
1.1. Психолінгвістична сутність зв'язного мовлення	11
1.2. Дослідження зв'язного мовлення в дошкільній лінгводидактиці	21
РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	31
2.1. Стан використання ігрової діяльності в розвитку мовлення дітей в сучасних дошкільних закладах	31
2.2. Аналіз та узагальнення результатів педагогічного дослідження	57
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. У процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності та різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ „Я”; засвоює і створює культурні цінності, виступаючи при цьому активним суб’єктом взаємодії. Базовий компонент дошкільної освіти визначає кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного закладу сформованість у нього комунікативної компетенції. Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт з довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп’ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними і дітям дошкільного віку як у сім’ї, так і в дошкільних закладах, обмежують безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва. Зазначимо, що мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А.М.Богущ, М.С.Вашуленко, Н.В.Гавриш, О.Л.Кононко, К.Л.Крутій та ін.). Саме тому вчені приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Своєчасний і якісний розвиток зв’язного мовлення (діамонологічної компетенції) – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу.

Проблема розвитку зв’язного мовлення дошкільників не є новою в науковій проблематиці. Вона досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах проблеми: психологічному

(Л.С.Виготський, Г.М.Леушина, О.Р.Лурія, Т.О.Піроженко, С.Л.Рубінштейн, І.О.Синиця та ін.); психолінгвістичному (І.О.Зимня, О.О.Леонт'єв, О.М.Шахнарович та ін.); лінгвістичному (Т.О.Ладиженська, Л.В.Щерба та ін.); педагогічному (Л.В.Ворошніна, В.Г.Захарченко, А.А.Зрожевська, Е.П.Короткова, Н.І.Кузіна, Н.П.Орланова, Є.І.Тихеева та ін.); лінгводидактичному (А.М.Богущ, О.І.Білан, Н.В.Гавриш, С.О.Караман, С.В.Ласунова, Н.В.Малиновська, Т.Г.Постоян, Г.В.Чулкова, С.К.Хаджирадєва, Л.І.Фесенко та ін.). Досліджено такі аспекти зв'язного мовлення: навчання розповідання за дидактичними картинками (Н.В.Гавриш, Л.І.Глухенька, Н.Ф.Виноградова, Н.Г.Смольнікова, Е.М.Струніна та ін.), іграшками (А.М.Бородич, Е.П.Короткова та ін.), навчання описових розповідей (В.В.Гербова, А.А.Зрожевська, С.В.Ласунова та ін.), переказування художніх творів (Р.П.Боша, О.М.Лещенко, Н.В.Малиновська, Н.П.Орланова та ін.), навчання творчих розповідей (Л.І.Березовська, Н.В.Водолага, Л.В.Ворошніна, Н.В.Гавриш, С.В.Ласунова та ін.), розвиток зв'язного мовлення за текстом казок (С.Л.Алієва, Н.Н.Насруллаєва, Л.І.Фесенко та ін.), у продуктивній діяльності (Т.Г.Постоян та ін.), розвиток пояснювального мовлення (Н.І.Кузіна, М.М.Поддяков та ін.), розвиток діалогічного мовлення (Е.І.Матецька, Т.Слама-Казаку, С.К.Хаджирадєва, Г.В.Чулкова та ін.), в ігровій діяльності (Б.Ф.Контаутене, В.Г.Захарченко та ін.). Натомість ознайомлення з результатами теоретичного аналізу означеної проблеми і практичним досвідом засвідчило, що питання зв'язності дитячого мовлення попри всю різноманітність пропонованих методичних систем, розглядається не лише практиками, але й науковцями однобічно, з погляду оволодіння дітьми загальноприйнятими в лінгвістиці якостями зв'язного мовлення.

Важливе місце в системі засобів розвитку зв'язного мовлення дошкільників посідає гра. Її вплив на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів-класиків (А.Я.Коменський, С.Ф.Русова, В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський та ін.), психологів (Ю.А.Аркін,

М.Я.Басов, П.П.Блонський, Л.С.Виготський, Н.Д.Виноградов, Д.Б.Ельконін, С.Л.Рубінштейн, Д.Н.Узнадзе, та ін.), сучасних педагогів (Л.В.Артемова, А.К.Бондаренко, Г.І.Григоренко, Р.І.Жуковська, В.Г.Захарченко, Т.О.Маркова, Д.В.Менджерницька, О.І.Сорокіна, О.П.Усова, Г.С.Швайко, К.І.Щербакова та ін.). Зазначимо, що хоча проблема гри завжди була в центрі уваги педагогічної науки, однак її лінгвістичний аспект щодо розвитку зв'язного мовлення розглядався лише у зв'язку з дослідженням сюжетно-рольової гри (В.Г.Захарченко). Аспекти ж ігрового потенціалу у процесі формування мовленнєвих навичок і, зокрема, зв'язного мовлення дошкільників залишаються поза увагою науковців. Психологи розглядають гру як діяльність, що відображає дійсність шляхом активного її перетворення (Ю.А.Аркін, Л.С.Виготський, Н.Д.Виноградов, О.М.Леонт'єв, О.Р.Лурія, Д.Б.Ельконін, С.Л.Рубінштейн та ін.). У ході гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільника і водночас спрямовують розвиток гри. Це перехідна, проміжна ланка між повною залежністю мовлення від речей і предметних дій та свободою слова.

Психолінгвістичний компонент проблеми мовленнєво-ігрової діяльності розкривається у працях Є.М.Верещагіна, І.О.Зимньої, О.О.Леонт'єва, О.Р.Лурії, І.О.Синиці, О.М.Соколова та ін. Він ґрунтується на уявленнях про структуру мовленнєвої діяльності та різноманітні психофізіологічні механізми породження мовлення, що забезпечують реалізацію мовленнєвого акту на знайомому матеріалі з використанням комунікативно спрямованих одиниць висловлювання.

У межах лінгвістичного підходу вчені визначають процес використання у мовленнєвому спілкуванні ігрових ситуацій як стилістично нейтральних, що набувають образного потенціалу шляхом актуалізації їх значень, семантичного зрушення, внесення до них емоційно-естетичних нашарувань, що досягаються здебільшого на лексико-семантичному рівні (Е.О.Барінова, Б.М.Головін, І.І.Ковалик, І.С.Збарський та ін.).

Лінгводидактичний аспект означеної проблеми знайшов своє практичне втілення в низці дисертаційних досліджень останніх років (О.П.Аматьєва, Л.І.Березовська, С.В.Ласунова та ін.). Доведено, що здатність дитини використовувати в ігрових ситуаціях зв'язні висловлювання впливає на емоційно чуттєву сферу їхньої життєдіяльності і водночас максимально активізує мовлення дітей. Відтак, позитивний вплив гри на розвиток мовлення дітей дошкільного віку, з одного боку, і недостатнє дослідження і розробка методики використання гри в розвитку мовлення дітей, з другого - зумовили вибір теми дослідження „**Теоретико-методичні та концептуальні засади розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності**”.

Мета дослідження: розробити теоретико-методичні й концептуальні засади розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку, що розкриває закономірності розвитку мовлення з позицій комунікативно-діяльнісного, системного та культурологічного підходів.

Відповідно до мети дослідження реалізувати такі **завдання:**

1. Розробити теоретико-методичні та концептуальні положення розвитку зв'язного мовлення дітей у мовленнєво-ігровій діяльності.

2. Виявити взаємозв'язок (інтерацію) різних видів діяльності (мовленнєва, навчально-мовленнєва, ігрова, комунікативна) у процесі розвитку зв'язного мовлення дітей та вплив мовленнєво-ігрової діяльності на розвиток зв'язного мовлення дітей.

3. Визначити та науково обґрунтувати сутність і структуру понять „мовленнєво-ігрова компетенція”, „мовленнєво-ігрова діяльність”; класифікувати вербальні ігри.

4. Виявити й науково обґрунтувати педагогічні умови ефективного розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності.

Об'єкт дослідження – мовленнєво-ігрова діяльність дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – методика розвитку зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності.

Методи дослідження: - 1) теоретичні: системний аналіз та узагальнення лінгвістичної, психолінгвістичної, психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми розвитку зв'язного мовлення; теоретичне осмислення й узагальнення передового педагогічного досвіду вихователів з метою аналізу досліджуваної проблеми, теоретичного обґрунтування і створення системи роботи з розвитку зв'язного мовлення у мовленнєво-ігровій діяльності; комплексний аналіз функціональних можливостей мовного і мовленнєвого матеріалу відповідно до цілей і завдань роботи з розвитку зв'язного мовлення; 2) емпіричні: діагностичні (бесіди, тести, анкети); обсерваційні (психолого-педагогічні спостереження: пряме і опосередковане); прогностичні (експертні оцінки); експериментальні (педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний), які були застосовані для педагогічного оцінювання рівня сформованості комунікативно-мовленнєвих умінь, експериментального обґрунтування актуальності та доцільності обраної проблеми, перевірки ефективності запропонованої системи роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності.

Дослідно-експериментальна база. Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) імені Святого Йосипа Виноградівської міської ради та заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №8 Виноградівської міської ради Закарпатської області.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що одержані експериментальні результати розширюють і збагачують традиційні підходи до навчання дітей рідної мови на заняттях, тобто в навчально-мовленнєвій діяльності і презентують уявлення про додаткові потенційні педагогічні ресурси, які містить у собі мовленнєво-ігрова діяльність, зокрема вербальні ігри.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було представлено у публікації, котра опублікована в науковому журналі для студентів, аспірантів та молодих вчених «Наука майбутнього» на тему «Теоретико-методичні засади розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності» у співпраці з к.пед.н., доцентом О. І. Чекан. Також основні положення та результати дослідження було представлено у доповіді на III Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції», яка відбулася 24–25 жовтня 2019 р. у Мукачівському державному університеті на тему «Теоретичні засади розвитку зв'язного мовлення у дітей на етапі дошкільного дитинства» у співпраці з к.пед.н., доцентом О. І. Чекан.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи містить – 100 сторінок, основний зміст магістерської викладено на 77 сторінках. Робота містить 5 таблиць та 1 рисунок, що обіймають 5 самостійних сторінок основного тексту. Список використаних джерел містить 70 найменування, з яких 1 - іноземною мовою.

ВИСНОВКИ

Дослідження було спрямоване на розвиток зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності дітей старшого дошкільного віку; у магістерській роботі подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в розробці й теоретичному обґрунтуванні експериментальної методики розвитку зв'язного мовлення дітей.

У дослідженні представлено принципово новий концептуально-методичний підхід до проблеми розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку, що зумовлюється спеціальною організацією освітньо-мовленнєвого процесу, який поєднує в собі такі чинники: мовленнєвий (розвиток діалогічного і монологічного мовлення), театральнo-ігровий (вербальні ігри), виразно-емоційний (ігрові мовленнєві вправи, ігрові мовленнєві ситуації), характеризується максимальною мовленнєвою активністю дітей в мовленнєво-ігровій діяльності та особистісно-орієнтованій взаємодії її учасників.

Методологічними засадами експериментального дослідження виступив категоріально-аспектний аналіз розвитку мовлення та мовленнєво-ігрової діяльності з таких позицій: філософії, що дозволив з'ясувати сутнісний бік феноменів „зв'язне мовлення” і „мовленнєво-ігрова діяльність”, їх атрибутивні параметри на основі зіставлення з однопорядковими категоріями (діяльність, розвиток, гра, мова, мовлення); системного підходу, що дозволив вивчити структуру і функції цілісних лінгводидактичних категорій (мова, мовлення, спілкування, мовленнєва, ігрова, навчальна, мовленнєво-ігрова діяльність), визначити системні якості і характер взаємозв'язків між ними; комунікативно-діяльнісного підходу, який зумовив суб'єктивно-перетворювальне ставлення до мовленнєвого освітнього простору, дозволив здійснити послідовно взаємопов'язані переходи до „оновлених” умов і способів спілкування дітей, процедурне забезпечення розвитку зв'язного мовлення в ігровій мовленнєвій діяльності;

культурологічного підходу, що забезпечив взаємозв'язок мови, мовлення, культури, етносу і гри у проектуванні технологій розвитку зв'язного мовлення дітей у мовленнєво-ігровій діяльності (народознавчий і етнокультурний навчальний матеріал, народні ігри і т.ін.); теоретичний концепт дозволив здійснити психологічний аналіз сутності теорій мовленнєвої та ігрової діяльності як розвивального середовища, що стимулює розвиток зв'язного мовлення дітей на етапі дошкільного дитинства.

На етапі дошкільного дитинства мовленнєво-ігрова діяльність виступила домінантною в пошуках ефективних шляхів і визначенні механізмів розвитку зв'язного мовлення дітей.

Доведено, що розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності забезпечується спеціальною організацією мовленнєво-ігрової діяльності, що ґрунтується на особистісно-орієнтованій моделі взаємодії її учасників (вихователів і дітей); системі мовленнєвих технологій, спрямованих на перехід дитини від репродуктивних до креативних мовленнєво-ігрових дій; функціональному характері мовленнєво-ігрової діяльності.

Феномен зв'язне мовлення дітей дошкільного віку ми розглядаємо насамперед як усне мовлення – процес і результат мовленнєвої діяльності, продуктом якого є усне висловлювання, усний текст.

Зв'язне мовлення – це мовлення, яке відображає у мовному плані всі суттєві зв'язки свого предметного змісту; послідовний виклад фактів, що існують у різних зв'язках; побудова висловлювання як логічного викладу головної думки, послідовного чи паралельного розгортання її у підтемах; відрізок мовлення, якому притаманні значна протяжність і розчленованість на більш чи менш завершені самостійні частини.

Залежно від характеру і змісту спілкування, комунікативних особливостей тих, хто спілкується, розрізняють діалогічне і монологічне мовлення.

Під *діалогічним мовленням* ми розуміємо ситуативно-композиційну форму мовлення, коли мовець і слухач перебувають у безпосередньому словесному контакті, а комунікативний процес становить активну мовленнєву взаємодію: висловлювання (репліки) одного з них, при цьому мовець і слухач увесь час міняються ролями. Це мовлення у формі бесіди, запитань і відповідей, в якій бере участь не менше двох осіб.

Монологічне мовлення розглядається нами як відносно розгорнутий вид мовлення однієї особи, яке не розраховане на безпосередню словесну реакцію слухача й адресується або самому собі, або іншим особам. Це активний і довільний вид мовлення, для здійснення якого мовець повинен мати тему і на її основі побудувати своє висловлювання або послідовні висловлювання.

У магістерській роботі вперше досліджено у взаємозв'язку розвиток діалогічного (різні типи діалогу) і монологічного (різні типи монологу) мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності. Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку розглядається нами як поєднання організованого навчання мови на мовленнєвих заняттях та іграх-заняттях і опосередкованих мовленнєвих впливів на дітей в повсякденному житті в ігровій діяльності дітей.

Під *мовленнєво-ігровою* діяльністю дітей будемо розуміти двокомпонентне утворення, в основі якого лежить розвиток мовлення дітей засобами гри. У мовленнєво-ігровій діяльності виокремлено й охарактеризовано такі аспекти, як психологічний, лінгвістичний, лінгводидактичний і естетичний, а також визначено якісні характеристики мовленнєво-ігрової діяльності: доступність, довільність, варіативність, виразність, емоційність, логічність, доречність.

Визначено поняття „*мовленнєво-ігрова компетенція*”, яку ми розуміємо, як комплексну характеристику особливості дитини, полікомпонентне утворення, чинниками якого виступають діалогічна,

монологічна, когнітивно-мовленнєва, виразно-емоційна, оцінно-поетична, театральна-ігрова та ігрова компетенції.

У дослідженні визначено, класифіковано й охарактеризовано словесні і вербальні (репродуктивні і творчі) ігри. Змістом *словесної гри* виступає мовленнєве повідомлення, засобом реалізації ігрової дії та ігрового задуму є слово, а результатом гри – породження нового висловлювання – тексту. У словесних іграх вирішуються завдання на виховання звукової культури мовлення, формування його граматичної правильності, збагачення, уточнення і активізацію словника, розвиток зв'язного мовлення, комунікативної спрямованості мовлення, міжособистісного спілкування.

Під *вербальними іграми* ми розуміємо ігри, змістом яких є безпосередньо зв'язне мовлення (діалогічне чи монологічне), мовленнєві висловлювання різного типу (опис, розповідь, міркування, пояснення), які побудовані за змістом художніх текстів.

До репродуктивно вербальних ігор було віднесено ігри-драматизації, ігри за змістом художніх творів, ігри-інсценізації, а також ігрові мовленнєві ситуації. До творчих вербальних ігор належать сюжетно-рольові ігри за змістом художніх творів, театралізовані, режисерські, ігри-небувальщини.

Під *мовленнєвою ігровою вправою* розуміємо спеціальні ігрові дії, спрямовані на розвиток і вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок. *Ігрову мовленнєву ситуацію* визначаємо, як штучно змодельовані обставини (дитиною чи дорослим) за змістом художніх текстів (оповідань, віршів, казок) або з епізодів життя дитини та створені для цього умови їх реалізації (ролі, дієві особи, позитивні мовленнєві стимули, атрибути, знайомий текст), що стимулюють і активізують мовленнєве спілкування дітей, сприяють розвитку діалогічного і монологічного мовлення.

Вивчення стану розвитку зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності засвідчило, що більшість педагогів розуміють сутність і зміст мовленнєво-ігрової діяльності дітей, усвідомлюють її важливість для розвитку мовлення дітей, водночас вони не змогли назвати конкретних ігор,

спрямованих на розвиток діалогічного й монологічного мовлення дітей; у навчально-виховних планах відсутні словесні й вербальні ігри, які б передбачали розвиток зв'язного мовлення дітей.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що переважна більшість дітей перебувала на середньому (54% - експериментальної та контрольної груп) і низькому (27% - експериментальної та 30% - контрольної груп) рівні розвитку зв'язного мовлення в мовленнєво-ігровій діяльності.

Принципами організації експериментального дослідження були: взаємозв'язок свідомості і діяльності дітей у процесі формування зв'язного мовлення; домінуюча роль ігрової діяльності; емоційна насиченість занять; багатоступеневий підхід як методичний принцип навчання.

Стрижнем експериментальної методики є функціональна модель розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності, яка обіймала три етапи: мовленнєво-стимулювальний, продуктивно-діяльнісний і креативний, на кожному з них послідовно вводилися в мовлення дітей різні типи діалогу і монологу; на мовленнєвих заняттях, іграх-заняттях та у процесі вербальних ігор вчили дітей будувати такі типи діалогу, як розпитування, домовленість, обговорення, обмін враженнями і монологу: опис, розповідь, міркування, пояснення, спонукали дітей вживати різні типи висловлювань в активній мовленнєво-ігровій діяльності. На завершальному – креативному етапі створювалися необхідні умови для самостійної творчої мовленнєво-ігрової діяльності (ігрові мовленнєві ситуації, вербальні ігри), що стимулювали дітей до побудови різних типів діалогу і монологу, їм пропонувалось організувати гру, пояснити її, продовжити розпочату гру, змінити її сюжет чи дієвих осіб, виявити свої творчі здібності.

У процесі дослідження було визначено такі педагогічні умови: взаємозв'язок (інтерація) навчально-мовленнєвої, мовленнєвої, комунікативної та провідної – ігрової діяльності дітей старшого дошкільного

віку; формування мовленнєвих умінь і навичок, необхідних для побудови зв'язних висловлювань; єдність сформованості діалогічної та ігрової компетенцій щодо розвитку зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності; максимальне занурення дітей в мовленнєво-ігрову діяльність; система вербальних ігор, мовленнєвих ігрових вправ і ситуацій, спрямованих на розвиток зв'язного мовлення дітей.

Аналіз результатів експериментальної роботи дав змогу виявити закономірності розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності:

- ефективність розвитку зв'язного мовлення дітей зумовлюється інтерацією, взаємозв'язком мовленнєвої, навчально-мовленнєвої, комунікативної та ігрової діяльності дітей;

- розвиток зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності залежить від сформованості у них діалогічної, монологічної та ігрової компетенцій;

- активізація діалогічного мовлення залежить від обізнаності дітей старшого дошкільного віку з різними типами і формами діалогу та педагогічним стимулюванням їх в ігровій діяльності;

- питома вага використання монологічних висловлювань дітей в ігровій діяльності зумовлюється рівнем розвитку в них умінь і навичок будувати різні форми монологу (опис, розповідь, розмірковування, пояснення);

- найсприятливішим мовленнєво-ігровим середовищем виявилось таке, розливальний потенціал якого був спрямований на розвиток ініціативності, самостійності і творчості дітей як у складанні ігрових сюжетів, задумів, організації ігрової діяльності, так і у виборі мовленнєвого супроводу (діалогічне, монологічне мовлення, мовні, немовні засоби виразності) обраної гри;

- прояви ініціативності, креативності самостійності щодо організації ігрової діяльності залежать від обізнаності дітей з текстами художніх творів (казок, оповідань, пісень і т. ін.) і рівнем розвитку зв'язного мовлення;

- прослідковується також залежність розвитку зв'язного мовлення в мовленнєво-ігровій діяльності від занурення дітей в комунікативно-ігрові, наближені до життєвих, ситуації.

У дослідженні було виявлено, що розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності відбувається за певними стадіями, а саме: - ознайомлення дітей з текстами художніх творів (казки, оповідання, малі жанри фольклору), зміст яких стимулював би дітей до організації ігрової діяльності; - послідовне введення в мовлення дітей різних типів (запитання, відповідь, розпитування, домовленість, обговорення, обмін враженнями) і форм діалогу (діалог, трилог, полілог) та монологу (опис, розповідь, розмірковування, пояснення); - занурення дітей в мовленнєво-ігрову діяльність (ігрові мовленнєві вправи, словесні і вербальні ігри, мовленнєві комунікативно-ігрові ситуації, сюжетно-рольові ігри тощо); - педагогічне стимулювання ініціативної, креативної, самостійної мовленнєво-ігрової діяльності дітей.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні впливу мовленнєво-ігрової діяльності на формування граматичної правильності та звукової культури мовлення.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>